

דף מקורות - פרשת משפטים – גר תושב

השיעור השבועי של הרב יצחק חי זאגא בבית הרב קוק, אור לכו' שבט תשע"ז א. שמות כג.. - 'כי אתן בידכם את ישרי הארץ וגרשתמו מפניך. לא תכרת להם ולאליהם ברית. לא ישבו בארץ פן יחטיאו אתך לי כי תעבד את אליהם כי יהיה לך למוקש. מכילתא דרשב"י - זו אזהרה שלא יושיבו גוי עובד ע"ז ביניהם. רמב"ן - והכוונה לומר כי בעודם עובדים את אליהם לא יכרות להם ברית, אבל אם קבלו עליהם שלא לעבוד ע"ז רשאי הוא לקיימם. אור החיים - כוונת הכתוב הוא לומר שאין אסור כריתת ברית עם האומות אלא כל עוד שהם ואלהיהן עמהם אבל אם כפרו באלהיהן אין איסור.

ב. במדבר לג - 'ואם לא תורישו את ישרי הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם ולצנינם בצדיכם וצררו אתכם על הארץ אשר אתם יושבים בה. אור החיים - והגם שאמר הכתוב בז' עממין (דברים כ) לא תחיה כל נשמה, כאן מדבר הכתוב חוץ מז' עממין הנמצאין שם, ולזה דקדק לומר את כל ישרי הארץ לומר אפילו שאינם מז' עממין. או אפשר שחוזר על אומה שאין כח בהם להורגם שישתדלו להורישם ולא יניחו מהם בארץ. רמב"ן - יאמר כי ינקרו עיניכם להטעות אתכם ולא תראו ולא תבינו, וילמדו אתכם בכל תועבותיהם ולעבוד את אליהם..

ג. רמב"ם מלכים פ"ו - אם השלימו וקבלו שבע מצות שנצטוו בני נח עליהן אין הורגין מהן נשמה והרי הן למס, שנאמר יהיו לך למס ועבדוך. אסור לשקר בבריתם ולכזב להם אחר שהשלימו וקבלו שבע מצות.. שלשה כתבים שלח יהושע עד שלא נכנס לארץ, הראשון שלח להם מי שרוצה לברוח יברח, וחזר ושלח מי שרוצה להשלים ישלים, וחזר ושלח מי שרוצה לעשות מלחמה יעשה.. אבל שבעה עממין ועמלק שלא השלימו אין מניחין מהם נשמה..

ד. רמב"ם ע"ז פ"י ה"ו.. - בזמן שיד ישראל תקיפה עליהם אסור לנו להניח עובדי כוכבים בינינו, ואפילו יושב ישיבת עראי או עובר ממקום למקום בסחורה לא יעבור בארצנו אלא עד שיקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח שנאמר לא ישבו בארץ אפילו לפי שעה, ואם קבל עליו שבע מצות הרי זה גר תושב, ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג אבל שלא בזמן היובל אין מקבלין אלא גר צדק בלבד. הראב"ד - איני משווה לו בישיבת הארץ. כסף משנה - הראב"ד.. טעמו לומר שאע"פ שאין מקבלין גר תושב בזמן שאין היובל נוהג אם קבל שבע מצות למה ימנעו אותו מישיבת הארץ הא ליכא למיחש ביה פן יחטיאו. ולדעת רבינו נראה לומר דאין הכי נמי שאם מעצמו קיבל עליו שבע מצות שאין מונעין אותו מישיבת הארץ ולא בא לומר אלא שאין בית דין מקבלין אותו.

ה. עבודה זרה סד - איזהו גר תושב? כל שקיבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד עבודת כוכבים, דברי ר"מ. וחכ"א, כל שקיבל עליו שבע מצות שקבלו עליהם בני נח. אחרים אומרים: אלו לא באו לכלל גר תושב, אלא איזהו גר תושב? זה גר אוכל נבילות שקבל עליו לקיים כל מצות האמורות בתורה חוץ מאיסור נבילות. רמב"ן מכות ט - 'שכן נח הוא שנוהג במצות שלהם כהוגן עם חבריו וגר תושב הוא שבא לפני ב"ד של ישראל וקבלן עליו בפני ב"ד, שכיון שקבלם עליו בפנינו הזהירה עליהם תורה יותר משאר בני נח שלא קבלם, מפני שהוא מדקדק עליהם ביותר. משנה ברורה שד' כד - 'ועי' ברמב"ם.. דאין מקבלין גר תושב בזמן שאין היובל נוהג.. והראב"ד שם חולק ע"ז. פס"ד ירושלים ט' תיד - 'לפי הוראת מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א עפ"י פסק המ"ב, יש ענין שתקבל מצוות אע"פ שלא תוכל לטבול כדי לעשותה גר תושב..

ו. משפט כהן סג.. - ולענין חני' בקרקע היו סברא יותר גדולה דאינם כע"ז, כיון דמפורש בקרא: לא ישבו בארץ פן יחטיאו אותך לי כי תעבוד את אליהם, א"כ עיקר הקפידא הוא בע"ז, וכ"נ מד' סמ"ע בסי' רמ"ט, דגבי מתנת חנם יש יותר להקפיד שיהי' דוקא ג"ת, משום דהתורה אמרה: או מכור לנכרי, א"כ כל שהוא נכרי דוקא במכירה, אבל בחני' בקרקע, דהדיוק מהמקרא הוא להיפוך, י"ל דכו"ע מודים שאינו כ"א כג"ת. וכ"נ מלשון הראב"ד בה' ע"ז.. דישיבת הארץ קילא היא יותר משאר עינים לגבי ג"ת. הערות הרצ"ה.. - מצינו מדרגה ממוצעת בין נכרי לגר תושב, והוא לפי המתבאר על פי דברי הראב"ד בזה, שקיבל שלא לעבוד ע"ז, שהוא כג"ת לדין הישיבה בארץ..

ז. יביע אומר יו"ד מא' - 'וכן כתב הגאון רבי צבי פסח פראנק ז"ל בכרם ציון ג' (עמוד יג), וזו לשונו: ובכלל באיסור לא תחנם ראיתי בספר מזבח אדמה, שהוא מהגאון המחבר פרי האדמה, והיה ראב"ד בירושלים לפני מאתיים שנה, שכותב בפשיטות, דלאו דלא תחנם אינו אלא בגוי העובד עבודה זרה מה שאין כן בישמעאלים. ומחלק, שאע"פ שבאיסור לא תתן להם מתנת חנם, אין חילוק בדבר זה, מ"מ איסור דלא תתן להם חניה בקרקע, לא שייך אלא בגוי העובד עבודה זרה. "ומעתה גאוני הדור שהתירו, יש להם על מה שיסמוכו". ע"כ. משיב דבר ב' נו' - 'והראב"ד דפליג הוא רק על ישיבת הארץ.. והתם הטעם דכתיב פן יחטיאו אותך לי וכיון דקיבל עליו מצות מותר לישב. אבל לא תחנם ליתן מתנה או למכור קרקע לעו"ג דאסור ורק לגר תושב שרי זה לא מהני מה שקיבל עליו מעצמו.

ח. אורות ישראל ב' – א'. כנסת ישראל מיוסדת היא כולה על בסיס של המוסר האלוקי העליון.. את היחש, שיש ליחידים שבה אל כללותה, אי אפשר לתלות בשום חק אחר כ"א בחק העליון של אהבת הטוב היותר נשגב.. ב. מפני שהאידיאה הנשמית של כנסת ישראל היא המוסריות המוחלטת, ע"כ כל פגם מוסרי מנתק לפי ערכו את היחיד מקישורו בנשמת האומה.. ג. היחש של כנסת ישראל ליחידה הוא משונה מכל היחשים של כל קיבוץ לאומי ליחידיו. כל הקיבוצים הלאומיים נותנים הם ליחידיהם רק את הצד החיצוני של המהות, אבל עצם המהות זה שואב כל אדם מנשמת הכל, מנשמת אלוקים שלא באמצעות הקיבוץ.. לא כן בישראל, הנשמה של היחידים נשאבת ממקור חי העולמים באוצר הכלל, והכלל נותן נשמה ליחידים.

ט. אורות התשובה ד' ז' – ז' - 'נשמתה של כנסת ישראל היא הצדק המוחלט, שבהתגשמותו הוא כולל את כל הטוב המוסרי שבפועל, על כן כל פגם מוסרי, שהאיש היחידי מישראל עושה. מחליש הוא בזה את קשורו עם נשמת האומה כולה .